СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 176. Джерзі Сити, Н. Дж., вівторок, 1-го серпня 1939. No. 176. Jersey City, N. J., Tuesday, August 1, 1939. VOL. XLVII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свобода": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

СЕМИЙ КОНҐРЕС УКРАЇНСЬКИХ ПРОФЕСІОНАЛІСТІВ

НЮАРК (Ню Джерзі). — У готелі Доґлас відбувся в суботу зполудня семий конґрес Союзу Українських Професіоналістів. На збори зявилося коло пів сотні учасників, переважно з „метрополитальної округи"; були одначе й учасники з дальших околиць, як з Клівленду, Дітройту, Шікаґа, ба навіть з Канади.

Збори відкрив дотеперішній предсідник орґанізації адв. Роман Смук з Шікаґа, й проголосивши порядок дня, візвав до орґанізації конґресу. Головою зборів вибрано гр. Степана Шумейка, а секретаркою панну Розалію Гринишин.

Приступлено до звіту уряду. Адв. Р. Смук склав звіт і за себе як предсідника і за д-ра П. Канчіра, секретаря-касієра, котрий не міг на збори приїхати. Він підчеркнув у своїм звіті дві справи: видання „Перегляду Українських Професіоналістів Злучених Держав" (**Directory of Ukrainian Professionals in the United States**), а далі що деякі професіоналісти, котрі далися на останніх зборах вибрати урядниками орґанізації, не відповіли ні на одно письмо предсідника. Це недбальство побільшувало працю секретаря-касієра.

Адв. Михайло Пізнак, перший заступник предсідника орґанізації, здав звіт зо своїх заходів у „метрополитальній окрузі" зорґанізувати кружок професіоналістів для піднесення зацікавлення суспільними професійними справами. Гр. Степан Шумейко, другий заступник предсідника, говорив про свою участь у цій самій акції та свою працю коло скликання конґресу.

У дискусії над звітом гр. Степан Курляк домагався вияснення відношення між Українським Университетським Товариством і Союзом Українських Професіоналістів. Дискусія вичерпалася скоро й збори дали вотум довіря уступаючому урядові.

Реферати про орґанізаційні справи.

З зарядження уступаючого уряду виголошено два реферати про орґанізацію українських професіоналістів.

Адв. Анна Чопик з Бостону виголосила реферат про закріплення існуючої орґанізації та про потребу унормування питання, хто може вважатися професіоналістом.

Інж. Володимир Семенина говорив про ріжні цілі, які повинна й може сповняти орґанізація. Між іншим підчеркнув потребу створення при орґанізації бюра посередництва праці та бюра для подавання шкільній молоді інформації, потрібної до вибору професії.

Реферати викликали живу дискусію. Між іншим адв. М. Пізнак заявився за опертя орґанізації на подвійні основи: перше, центральне тіло, що представляє ґрупи й одиниці; друге, окружні тіла; адв. В. Кузьма звертав увагу, що орґанізація мусить давати членам матеріяльні користі; інж. Малевич підчеркував товариське запізнання професіоналістів одного з одним, а апт. О. Угорчак потребу орґанізації молоді.

Адв. Пізнак підняв питання: Як члени орґанізації можуть піднести себе професіонально? Професіоналісти не повинні дати робити з себе копаного мяча, не підкопувати себе взаємно, а піддержуватися, бо лише в цей спосіб може зрости поважання серед мас для всіх професіоналістів. Д-р О. Стеткевич радив основувати бюро для шкільної інформації, адв. Ваґнер бюро бесідників, а апт. О. Угорчак і С. Марусевич комітет для подавання молоді вісток про стипендії. Д-р В. Ґалан радив перенести збори орґанізації на осінь.

В дискусії обговорено конкретні пропозиції й дано новому урядові відповідні директиви. До нового уряду вибрані: предсідником адв. Василя Кузьму з Нюарку, Ню Джерзі; секретарем- касієром адв. Миколу Гаврилка з Ню Йорку; заступниками предсідника: інж. Володимира Семенину, д-ра Осипа Д. Стеткевича, адв. Марселя Ваґнера з Джерзі Сити, Ню Джерзі; адв. Анну Чопик з Бостону й інж. Степана Куропася з Шікаґа.

І ПАЛАТА ПОСЛІВ ЗА ЗНИЖЕННЯ ВИДАТКІВ.

ВАШИНҐТОН. — Так званий конґресовий бунт консервативних демократів і републиканців проти урядової програми видатків поширився й на палату послів, де поважно чисельна ґрупа конґресменів домагається не признати урядові 800 міліонів долярів на фінансування будування нових домів.

ДОЩІ ТРОХИ ПЕРЕБИЛИ ПОСУХУ.

ВАШИНҐТОН. — Поважну східню частину Злучених Держав навістили сильні дощі й урятували до певного ступня загрожені довгою посухою рільничі продукти. Та ці дощі ще заслабі для парків, в котрих через посуху трава зовсім вигоріла.

ВОРОГИ, АЛЕ ЛИШЕ В ПОЛІТИЦІ.

На кораблі „Мангетан" поїхали з Ню Йорку до Европи Джеймс Фарлі, предсідник Демократичної Партії, та Джан Гемилтон, предсідник Републиканської Партії. На світлині їх привитання при вступленні на корабель. З привитання не видно, щоб вони переносили завзяту політичну ворожнечу своїх партій на товариські відносини.

ВІДНОВЛЕННЯ БОРОТЬБИ БИКІВ В ЕСПАНІЇ.

Перший раз від хвилини вибуху еспанської революції, в липні 1936 р., 25. травня відбулася в Мадриді на площі де Торос боротьба биків, улюблений національний спорт еспанців. До боротьби приглядалися представники влади, фалянґи та 26,000 видців.

МАНІФЕСТАЦІЙНИЙ ПОХОРОН УБИТОГО ЖИДІВСЬКОГО СТУДЕНТА.

В неділю, 28. травня передполуднем, відбувся маніфестаційний похорон на жидівському цвинтарі у Львові студента І. р. хемії Марка Ляндесберґа, якого важко побили в середу невідомі польські студенти в політехніці. В похороні взяли участь велитенські маси жидівського населення під проводом рабінів: Фройнда та Левіна, трьох професорів політехніки з сен. проф. Бартлем на чолі, представники польської демократичної партії і ППС. У звязку з траґічною смертю Ляндесберґа відбулася льокальна візія у вівторок, 30 травня ц. р., передполуднем, у політехніці, в якій взяв участь віцепокр. Лашкевич з представниками слідчої поліції та судовим лікарем.

ШАНТАЖИСТИ ПЕРЕД СУДОМ.

Перед львівським судом станув 67-літній Лейб Ґеллер під замітом 2-х актів шантажу. Він домагався 50,000 зл. відшкодування від хірурґа, який його буцімто зле зоперував, опісля старався вимантити хабара від власника дроґерії, якому буцімто загрожувала ревізія митної сторожі. Підсудний хорий — його внесли на салю розправи на руках.

ДОБРИЙ ВІТЕР...

Повітряна труба, що зірвалася в Городниці, пов. Городенка, підняла й кинула потім з великою силою на землю побережника так, що він утратив притомність.

НАСЛІДКИ НЕРОЗУМНОЇ ЗАБАВИ.

В селі Млинсько біля Кракова бавилися діти у так званого вужа. При його завиванні семилітня дівчинка вдарила головою в повному розгоні об дерево так сильно, що згинула на місці.

МОБІЛІЗАЦІЯ ГОЛУБІВ.

Від часів царя Соломона освоєні голуби грали важну ролю для повідомлень і удержування звязку. Уживали їх не тільки на суходолі, але й на морі, де вони удержували звязок між кораблями і надбережними стаціями. Британська адміраліція мала свого часу знаменито вишколену армію голубів, які скінчили свою службу, відколи введено телеґраф без дроту. Показується, що голуби можуть і тепер бути придатні. Як подають часописи, в Анґлії передбачується також мобілізація голубів, що їх число нараховують там на пів міліона. З тією метою вже переведно реєстрацію всіх приватних годівельників голубів. Очевидно велику скількість уже вишколених голубів має британське военне летунство. Годівля і вишкіл тих птиць відбувається в одному центрі в Анґлії і в двох у кольоніях. Обчисляють, що голуб може у сприятливих умовинах перелетіти перших 30 анґлійських миль зо швидкістю 1,600 ярдів на мінуту, а часом іще більше. Вишків голуба розпочинають, коли птах має 4 місяці. Беручи пересічний вік голуба на 6 років, треба признати, що користь з його служби є справді велика.

ВІЙСЬКОВІ КУРСИ ДЛЯ ЖІНОК СОВЕТСЬКИХ СТАРШИН.

Згідно з розпорядком військової влади орґанізуються спішно вишкільні військові курси для жінок советських старшин. Програма вишколу обхоплює не лише справи протилетунської оборони і санітарної служби, але також науку стріляння і поведінки зо зброєю.

ЗНОВУ СТРІЛИ КРІЗЬ ВІКНО.

Невідомий справник стрілив крізь вікно й зранив важко Андришина, солтиса громади Курничі, кол Самбора. Рана виявилася смертельна. Андришин помер.

НАЙЗДОРОВІША КРАЇНА НА СВІТІ.

Якщо вірити офіціяльній статистиці — найздоровіша країна на світі це височина Памір. Статистика виказала, що велика скількість людей доживає там просто патріярхальної старости. Нараховують, що на 10 тисяч мешканців припадає там аж 87 мужчин, що мають 130 — 136 років. Жіноцтво, очевидно, не може з цього боку дорівняти мужчинам. Статистика виказує, що на 10 тисяч жінок припадає в Памірі 51 жінок, що досягають віку 120 років. Звичайно — слабший пол.

СКЛАДАНИЙ ЛІТАК.

В Анґлії, де життєва стопа є значно вища ніж в інших державах, багато людей мають власне авто. Зокрема поширені там т. зв. популярні авта, що служать до туристичних цілей, чи хоч би до суботніх виїздів на вікенд. Тепер оце недавно почали в Анґлії масово фабрикувати мініятурні туристичні літаки. Великі фабрики у Рочерстері випустили вже перші зразки такого літака. Довгий він 6 метрів, а широкий 7. Отакий літак можна легко розібрати на окремі частини і примістити в причіпці до звичайного туристичного авта. Також ховається вигідно в ґаражі. На те, щоб його змонтувати і приготувати до лету, треба тільки 5 хвилин. Мотор, що порушує такий літак, має силу 40 коней; запас бензини у збірнику вистарчає, щоби перелетіти 500 кільометрів. В Анґлії рахують, що новий складний літак знайде велике поширення не тільки з огляду на свої розміри і свою складність, але й з огляду на ціну, яка не перевищає ціни малого туристичного авта.

КОВБАСА, НАДІВАНА ЗОЛОТИМИ ДОЛЯРАМИ.

Скарбовий уряд у Станиславові викрив цікаву історію пересилки грошей. З села Болшівців висилали батьки, що мали сина на студії в Італії, дуже часто харчеві пачки, при чому в ковбасі було більше срібних і золотих грошей як мяса. Поки ця справа виявилася, вспіли згадні родичі вислати впродовж кількох років свому синові коло 4,000 зл. і коло 1,000 золотих долярів.

МАСАКРА НА ВЕСІЛЛІ.

Весілля у Волі Ясільській, пов. Сянік, у домі Михайла Левчика закінчилось у справжньому пияцькому стилі. Серед загальної бійки пяних гостей 10 осіб поранено. Один з них, Михайло Русиняк, помер, інші борються зо смертю.

421 ПРОМОВУ ВИГОЛОСИВ ГІТЛЕР.

Інститут нац.-соц. бібліоґрафії у Берліні видав брошурку про діяльність канц. Гітлера. Канцлер виголосив від хвилини перенятгя влади 421 промову.

ІЛЮСТРАЦІЇ ПОЛЬСЬКИХ ДОШКУЛЮВАНЬ

ЛЬВІВ. — У Грозьовій, пов. Турка, молодь відспівала одної неділі на хорах після Служби Божої пісню „Боже великий, Творче всесильний". Те саме було на другу і третю неділю. Одначе третій раз відправляючий священик о. Буґера відвернувся від престола і приказав припинити цю пісню. На те Федь Копач відповів з хорів, що він перший раз чує, що цеї пісні не вільно співати. Справу взяла в руки польська поліція, у висліді чого відбулася в окружнім суді в Самборі розправа проти Федя Копача, Семена Копача, Олекси Демяновського й Івана Піля. Суд увільнив від кари всіх, крім Федя Копача, якого засудив на два місяці тюрми, ніби за те, що той говорив на голос у церкві.

В суді показалося, що згадана пісня була цензурована польською владою й тому не могла бути причиною до кари. Та на тім не закінчилось. Польський прокуратор був незадоволений, що обвинуваченим наділено малу кару, а деяких звільнено. Він віднісся до апеляційного суду і той засудив Федя Копача на півтора року вязниці, а Семена Копача, Олексу Демяновського й Івана Піля по рокові вязниці. Не помогли арґументи оборони, що ця пісня цензурована. Суд станув на становищі, що в пісні є вислів „навіть молитись ворог не дає", а це могло відноситись тільки до польського режіму...

ПРИЗАБУТІ ГРАНИЦІ УКРАЇНИ.

ЛЬВІВ. — Старокраєві часописи пригадують: В околицях, положених на захід від Люблина, кидаються в очі староукраїнські назви місцевостей, які стрічаємо майже до самого правого берега Висли. Маємо там, наприклад, при шосі, що йде на захід від Люблина, село Калене, яке перекрутили тепер на „Калєнь"; дальше йде місцевість Боґутин, а тепер це перекручено на „Боґуцін"; на невеличких горбах розсілася місцевість Купини, бо й горбки виглядають як купини, а її тепер перекрутили на „Купін". Маємо там ріжні Волі, Берлоги, Колоду. В цих місцевостях часто знаходять кремінні вироби, як серпи, тощо. Між назвищами селян знаходимо найбільше такі, як Дурак, Гайдук, Козак, Манько, Марусяк, Струський, Мазуркевич, Ковалик, Пецьо, Цибуляк, Свачина і т. д.

НЕ БУДЕ ВІЙНИ, БО ҐАЙДА ЙДЕ НА ВАКАЦІЇ.

РИМ. — В Римі всі заговорили, що в найближчому часі не буде війни, бо журналіст Вірджініо Ґайда, який перед кожним конфліктом розводив відповідну пресову кампанію, йде на вакації. Як моглаб вибухнути війна без попередньої ґазетної підготови Ґайди? — міркують собі римляни. Що не буде війни в найближчих місяцях, говорять і інші римські часописи, підкресляючи те, що Італія тепер занята розбудовою Сицилії і всесвітньою виставою, яка розпічнеться 1942 року. А Німеччина підготовляється до партійного зїзду в Ніремберґу.

ЯПОНІЯ ДАЛІ ВИТИСКАЄ БРИТІЙЦІВ.

ШАНГАЙ. — Хоч між японцями і британцями ведуться переговори в цілі полагодження інциденту в Тіенцін, проте японська протибритійська орґанізація на терені північного Китаю розвела широку аґітацію за те, щоб змусити всіх британців опустити північний Китай. Згадана орґанізація вислала до всіх британців перестороги, в яких говорить, що відтепер життя їх не буде певне.

ФРАНКО ЗАПРОВАДЖУЄ ДЕРЖАВНІ РОБОТИ.

БУРҐОС. — Ґен. Франко видав декрет, на основі якого всі чоловіки Еспанії, у віці від 18 до 50 літ, мусять відробити даром упротовж року 15 днів для держави, або заплатити оплату, ровнорядну тій праці. Тих, що уникатимуть цеї праці, будуть гостро карати.

ҐОСТРІ ПРОТИШПИГУНСЬКІ МІРИ В ФРАНЦІЇ.

ПАРИЖ. — Французький уряд запровадив гострі протишпигунські міри, щоб у той спосіб зберігати таємниці щодо внутрішнього положення краю. Люди, приловлені на шпигунстві, будуть карані смертю. Також будуть карані смертю ті, що їм помагали, або ті, що шляхом саботажу нищили державне добро. Тяжко будуть карані і ті, які видаватимуть ті мілітарні відомости, які не були наперед опубліковані державою.

НОВІ „НАДІЇ" НА МОСКОВСЬКИЙ ПАКТ.

МОСКВА. — Серед чужих дипльоматів у Москві вигринули нові надії на заключення пакту між Анґлією, Францією та Советами. Бо появилася в советській пресі стаття, яка гостро атакує фашистівські держави.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади нале ть посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

КАДЯТЬ, БО ВОНЯЄ

Який тиждень тому прийшли з Москви вісті про нову пропаґанду, яку останніми часами став підпускати больцевицький уряд. Відноситься вона до воєнної фльоти Росії, себто до збройної сили держави на воді. Як усяка большевицька пропаґанда, так і ця була пущена на всі заставки всіми засобами, які стоять до розпорядимости уряду: радіом, ґазетами, книжками, відчитами, шкільними викладами й таке інше. Говорилося в цій пропаґанді наперед про велику силу большевицької Росії на воді, отже про те, які то великі воєнні кораблі вона набудувала, що вона має більше підводних човнів, як котранебудь інша держава в світі й такі інші брехні, очевидні для всякої людини поза Росією.

Очевидно, прирівнювалося притому здобутки большевицького уряду з царським урядом та виказувано цифрами, як сильно перевищає большевицький уряд царський уряд щодо розбудови воєнної фльоти. Покладається большевицький уряд у цій справі на те, що він може закрити як слід дійсні факти про цю справу.

Рівночасно з тим, як себе вивищав понад царський уряд, большевицький уряд проводив далі націоналістично-імперіялістичну лінію пропаґанди, ведену колись царями. В цій пропаґанді большевицький уряд виразно утотожнив себе зо старим царським урядом, заявляючи наприклад у своїй пропаґанді, що за двіста років існування російської фльоти ця фльота програла лише три морські бої. Цим большевицький уряд виразно зійшов зо своєї давнішої позиції, що, мовляв, теперішня Росія це не імперія царів, а зовсім новий твір, вільна держава вільних народів, чи пак селян і робітників.

Досить загадково виглядала назверх вся ця напрасна пропаґанда. Яка ціль криється за цим відкритим уже націоналізмом і імперіялізмом большевицької диктатури в Москві? Пощо їй цього всього треба? Для торгів з Анґлією? Для страшення Японії? Люди, обізнані з большевицькою практикою, сумнівались. І нові факти показують, що вони не помилилися . Не минуло й пів місяця від часу, як почалася цікава фльотна пропаґанда, а в ґазети вже прорвалася вістка про нові „чистки" серед найвищих урядовців большевицького уряду, а в тому числі й в найвищій команді большевицької російської воєнної фльоти. Тепер уже ввесь світ знає, що большевицька пропаґандна кампанія мала на ціли заздалегідь ослабити злє враження, яке про силу цеї фльоти викличе вістка, що навіть у її начальній команді є нездари чи зрадники. Людей, що ріжні факти держать у ріжних шуфлядах свого мізку, можна справді здурити, що рівночасно є правдою, що в команді фльоти є нездари й зрадники та що ця фльота одна з найсильніших фльот світу, але в здорово думаючих людей пропаґанда й усування кандидатів це одна цілість. Пропаґанда не зможе закрити, що фльота нездарна, коли навіть її команданти нездари й зрадники.

Українська жінка в огні революції

Двацять літ минуло від часу вибуху великої революції на сході Европи, коли і великий український нарід скинув ярмо ненависного московського царату. Двацять літ! Ніби невеликий шмат часу, а вже багато забувається, багато затирається в памяті. Ми якось ліниво збираємо спогади подій тих днів, якось не працюємо над збереженням того, що тоді було таке райдужне, щасливе, веселе. А тіж часи ніколи не повернуться, і все, що нам випаде з памяти — ніколи і ніхто не воскресить. Ми зробимо величезну кривду наступним поколінням, коли не передамо їм того, що ми бачили, що ми пережили, що ми знаємо про ті часи й події.

Зокрема ми, жінки. Ми забуваємо, не шануємо тих геройок, що в революції, в боях за волю і під стінами тюремних мурів проливали свою кров, кров українських жінок за краще завтра Нації. Ось тепер, по двацятьох літах, ми виступаємо з дуже вбогим матеріялом про жінку революціонерку, про жінку вояка, так, начеб жінка, наша українська жінка, відважна і смілива, не брала тієї участи в найбільшому національному і соціяльному зриві, яка їй припала.

А так не є! Рішуче так не є. Коли ми ще не знаємо своїх Шарльот Корде, то це, ще раз з притиском зазначуємо, — виключно наша вина. Вониж були, їх було багато! Так, велика національна революція 1917—1923 рр. видвигнула багато наших геройок, з подивугідною відвагою і хоробрістю, з розмахом, розумом і чином.

Причина цього є та, що ми ще не маємо жінок істориків, зокрема жінок, що займалисяб систематично недавніми подіями й участю в них жінки. Ось у праці про „Жіночий рух в Україні" п. З. Мірної перед нами виступає ціла ґалерія українських жінок-діячок, таких світлих, високоідейних, що підготовили до Великого Чину тисячі і десятки і сотні тисяч жінок, що в 1917—1923 рр. несли в жертву отчизні своє життя, свій найдорожчий скарб. Як не виховали вони їх безпосередньо, то виховали посередньо — своїми ідеями, працями, ділами. Діяльність жінок старшого покоління проходила в спокійних часах, систематично, довгими роками, тоді як у революційних роках , в роках боротьби за незалежність, вона проходила скоро, з величезним напруженням волі, з геройською самопосвятою, з одною думкою: бути, чи не бути. Це були діла і чини з духа Перовської, Сиґиди, Вітрової.

Нам усе мусить присвічувати той факт, що українська жінка, особливо жіноча молодь умирала на полі бою, вмирала в льохах денікінських контррозвідок, в льохах чрезвичайок. Щоб історія зберегла імена тих геройок, треба вже працювати, треба вже збирати дані про них, не гаючи ні хвилини. Треба найменші подробиці збирати і записувати, просити про спогади учасниць визвольного руху, які з багатьох причин цього не роблять і не зроблять без спонукання їх до цього.

* * *

Отже, коли почалася революція в Україні, наші жінки взяли в ній якнайактивнішу участь. Робили те саме, що й усі — перш-усього освідомлювали населення. Виступали на мітинґах, що були тоді необхідні і конечні, як певний прояв революційних настроїв і шлях до мети, а не так, як це сьогодні дехто представляє, як щось каригідне, недоречне політикування. Зрештою знаємо, що зробили мітинґами большевики, фашисти і націонал-соціялісти. Отож жінки нераз мали значно більший успіх у переконуванні, як мужчини.

Жінки були на видатних становищах у партіях, а партії були формою і засобом орґанізації широких мас. Без перебільшення можна сказати, що в партіях було понад 15%, а то і більше жінок. Коли жінки не вели тоді праці між жіноцтвом шляхом окремих жіночих орґанізацій, то тільки тому, що час революції є вирішальним моментом, а не підготовним, і всі працюють разом і одностайно.

Уже в Центральній Раді було 5 українських жінок, і зовсім не тому, що вони жінки, а тому, що вони заслужені діячки, такі самі як і мужчини. Ріжні партії, головно есери, мали у свому складі членів-жінок, що їздили на провінції як орґанізаторки мас, були фінансістки, були на вищих партійних щаблях. Також у комуністичній партії було багато жінок, і то видатних, що тут обективно мусимо занотувати. З видатніших жінок, а менше у нас знаних, треба відмітити секретарку центрального київського району лівих с.-революціонерів Лідію Семенку і члена президії Пріську Вараву.

Коли восени 1917 року почалися бої у Києві, жінки також брали в них участь. І так було по всіх містах України. А треба знати, що жінки не мали ніякого військового підготовлення, бо тоді їх були би без сумніву цілі частини. Знаємо, що письменниця Галина Журба була в боях коло арсеналу в Києві, нехтуючи життям, носила мішки динаміту для українських частин.

Підчас доволі мирного життя у 1918 році за гетьманської влади — жінки-діячки теж брали участь у громадському житті. У Пріськи Варави, жінки висококультурної й інтеліґентної, був літературно-мистецький сальон. А підчас повстання вона, ні більш ні менш, тільки була командантом частини! Так, на коні, струнка, сильної будови (між іншим, рідкої краси) вона в зимну осінь без відпочинку аж до добуття Києва була на фронті.

Ще одна ділянка відповідальної, ризиковної служби, де жінки принесли великі, незаступні прислуги національній справі — це розвідочна служба. Знаємо, що письменниця Галина Орлівна відіграла чималу ролю у денікінському запіллі на користь національноїв армії. Знаємо зовсім певно, що партія українських боротьбістів викликувала цілі села на повстання невеличкими жіночими бойками, по 3—5 жінок!

Розуміється, що це не все. Яж не пишу історії участи жінки в революції, — це тільки низка особистих спогадів і вражінь. Я не можу всього тут писати, хоч знаю дещо дуже цікаве й сензаційне, бо ті жінки тепер в Україні.

* * *

Зовсім окрему сторінку становлять жінки, що брали участь у повстаннях. Це золоті сторінки безпереривних подвигів, факти нечуваної хоробрости й очайдушної відваги, якій нема анальоґій в історії інших народів.

Повстанка Марія Соколовська в Радомишельщині — це вояк, адміністратор, стратеґ, суддя, а головне орґанізатор. Особиста відвага і розумна розсудливість, леґендарна доброта складалися на цю виняткових здібностей жінку, що мабуть не мала навіть повної середньої освіти.

Олександра Гамалія з Полтавщини, фельдшериця, визначалася надлюдською особистою відвагою і якоюсь таємничістю, мала більш як казкове минуле часів революції. І лікарка, і вояк, і повстанка — а один час у вищих колах большевицької революційної влади рятувала сотні українців від певної смерти! У Львові є живий свідок такого її чину, полковник О. Б-р, що саме його врятувала Гамалія від смерти чрезвичайки у Винниці.

Ю. Лисогорова, справжня геройка, жінка, котрій теж тяжко знайти приклад в історії інших народів. Вирушила воєсни 1921 року з відомою повстанською ґрупою Ю. Тютюнника в Україну, перебула активно всі бої тієї ґрупи (Базар). Чудом урятувала своє життя, бож відомо, що тоді розстріляно 359 героїв того походу, а більше як 500 осіб погибло в боях, коротких, але тяжких.

Також відоме є імя повстанки Попівної, а на півдні України, в Катеринославщині, вславилася хоробрістю й подвигами Віра Бабенко, ґімназистка 6-тої кляси катеринославської, жіночої ґімназії, дальше Віра Матвієва, сестра-жалібниця української армії та її сестра Неоніля Русіян, жінка полковника. У повстанському русі в Україні визначились і галицькі українки — мені відомо про Наталю Максимцеву, що брала участь у загонах Тютюнника.

Жінки в повстаннях, ще раз підкреслюю, виявили чуда хоробрости, відваги і розсудливости. Особливо селянки-повстанки, яких були тисячі.

* * *

Зовсім окреме місце, незвичайно важне для участи української жінки у визвольній боротьбі — це медичний жіночий персонал. У тодішній російській фронтовій і тиловій армії було багато свідомих українок лікарок, фельдшериць і сестер-жалібниць. Вони багато працювали для освідомлення жовнірської маси. Вони виступали на мітинґах, в армійських радах — скрізь, де лиш треба було української свідомої сили. Доходило й до того, що вони перебиралися підчас парад і свят в українські національні одяги і бодай так символізували, нагадували Україну.

У всіх українських частинах були лікарки-фельдшериці, сестри-жалібниці. Багато, дуже багато з них поклали своє жертвенне життя від тифу у 1919 році... Страшно й згадати.

Зрештою був діяльний Український Червоний Хрест і друга подібна орґанізація — Український Блакитний Хрест. У цих орґанізаціях жінки виявили багато орґанізаційних здібностей і перевели величезну працю.

Скрізь, на кожному полі, українські жінки виявили свою енерґію, уміння і неструджену працю, а 1917 рік був великою пробою для української жінки-громадянки. З цієї проби вийшла українка в якнайкращому світлі, — все жертвувала вона для України, для її слави!... — („Жінка").

Марія Пеньковська.

Янко Барле.

МІЙ ДІДУСЬ

Настала ця пора, коли нам було миліше в хаті, ніж на дворі та в саді. Листя на дереві пожовкло та падало на землю. Трава тратила свою гарну, зелену барву. Птахи товпилися коло хат, що наче ожили, бо люди не мали вже праці в полі. Коли сонце кого з нас дітей виманило на вулицю, не довго ми там оставались. Лице й руки були студені від холодного вітру, ми бігли до теплої печи, що скоро стала нашим найліпшим приятелем. Тут біля печи ми тоді сиділи, сміялися та плакали.

Мусіло вкінці прийти й те, чим ми здавна раділи. Коли одного ранку один із нас дітей протер заспані очі, здавалося йому дуже ясно на хаті. Глянув у вікно й побачив білі стріхи, білі галузки, а в повітрі наче літали сотки й сотки білих метеликів.

— Сніг, сніг! — скрикнув і побіг у білій сорочині до вікна.

— Сніг, сніг! — кричали всі й бігли за ним. За кілька хвилин були всі ліжечка порожні, а біля вікна товпилася дітвора, більша й менша, хлопці й дівчата. Яка щаслива булаб наша мама, колиб ми що ранку так вчасно вставали, коли то вона входила у кімнату та кожного з нас потермосила, кажучи:

— Гей, діти, вставайте! Півні вже давно піяли тай сніданок на столі!

— Мамо, ще трошечки! — озвався один.

— Я такий змучений! — виправдувався другий.

— Хай Івась перший встає! — боронилися менші.

Та сніг умів ліпше будити, ніж мама. Коло вікна зібралися ми всі, тішилися, водили очима за поодинокими сніжинками та вгадували, який вже зависокий сніг. Колиб так який маляр відмалював був тоді наші круглі, здорові лиця, що сяли від радости й усміхалися!

Раділи ми снігом, як снігом, одначе раділи ми ще чимсь іншим. Ми знали, що небаром із першим снігом прийде наш дідусь, що кожної зими приходив до нас.

— Мамо, коли дідусь прийде? — це питання повторялося багато разів, так, що мати не могла досить навідповідатися.

— Може захорів? — здогадувалися ми, коли діда довго не було. Мати говорила, що дідусь має ще багато роботи, одначе прийде, напевно прийде. Коли хто тяжко переступив поріг і застукав до дверей, ми зараз подумали: „Це вже дідусь", хоч, щоправда, надія нас нераз обманула.

Вкінці й дідо!

Ми сиділи у сутінку біля печи, що було завчасно світити. Потім двері відчинялись і до хати входив — дідусь.

Кожне хотіло бути перше біля нього. Ми хапали дідуся за руки, холодні від студени. За хвилиночку світилася лямпа та кидала світло на добре дідусеве лице. Був обголений, а сиваві бокобороди були білі від морозу. Очі його радісно бігали, наче не знав, на кого першого глянути та пригорнути — всі ми були для нього однаково любі й милі. В руці мав велику заковану палицю, а на рамені кіш, у якому скривалося багато радости для наших дитячих сердець.

— То далека дорога — починав дід — і для моїх шістьдесять літ воно не жарти. Так, до шістьдесятьох ішло воно, я ступав наче хлопець, а тепер, як там у вас? Всі живі та здорові? А ця малеча, чи добра? Приніс я і березової каші, коли котре недобре. — Гм, та мабуть не треба буде, що кажеш, мамо?

Ми всі втупили очі в маму. Мати знала, що треба би говорити. Та вона глянула на нас по порядку, потім на дідуся, і сказала:

— Побачите, дідусю, самі. Гадаю, що тепер будуть добрі. Та тепер сідайте, ви втомилися, а я прилагоджу дещо перекусити.

Дідусь поклав палицю, кіш і сів, а ми присілися до нього тай дивилися на нього і дивились. Ми ще трохи боялися його та відповідали лише на його питання. Та за чверть години минувся всякий страх і тоді дідусь мав багато роботи, щоби відповідати на всі наші питання.

Коли дідусь трохи відпочив, узяв кіш. А ми, діти, знову затихли та поглядали то на діда, то на кіш. Ми знали, що дідусь про нас не забув.

Помало й святочно добував він поодинокі предмети із коша. Були там яблука, сушені сливки, горіхи, для менших була теж якась забавка. Були тут і ріжні причандали, бо дідо не прийшов марнувати дні у нас, хоч був уже старий і ніхто не силував би його до роботи.

— Я розхорувавсяб, колиб не мав роботи! — говорив частенько. — Серед праці я зростав, серед праці хочу й умерти. Доки можу їсти, доти можу теж працювати!

На другий день зараз забрався до праці. Приглядався до кожної речі в хаті, направляв усе, що треба було направити. Набивав теж дерев'яну посудину, вязав мітли та робив усяку іншу роботу. А ми, діти, були ввесь час біля нього. Допитувалися його та слухали його оповідань. Коли праця втомила його, брав котрогобудь із нас на коліна, пестив його та говорив:

— Ось так пестили мене французькі вояки, як були у нас. Давно це вже було. Ваш дідо був тоді такий малий, як ви тепер. То були добрі люди, ті французи. Мали багато грошей, все лише золоті гроші, та добре кожному платили. Добре пригадую собі, коли то тоді, як пішла вістка, що надходять французи, батько став ходити по хаті сюди й туди, зажурений, а мама плакала й заводила: Повбивають нас, пустять із димом нашу батьківщину! — Та як вони прийшли, скоро минув наш страх, бо нічого злого не робили нікому, хоч були наші неприятелі. Одно було тяжко, що ніхто не розумів їх мови. Люди говорили, що лише панотець трохи розумів їх. Мене дуже любили. Бавилися зо мною, давали мені гроші й ріжні речі, то я скоро привик до них. Я бавився їх ясними ґудзиками, клав собі на голову їх тяжку, високу вояцьку шапку, головнож одного з них, який мене найбільше любив, я не боявся подеколи потягнути навіть за його довгі, чорні вуси. Мені було дуже жаль, як нараз одного ранку вояки відійшли несподівано та вже ніколи не вернулися. Так, так, діти, так то було воно, де ті часи?...

Ми уважно слухали діда і нам було жаль, що й до нас не прийдуть вояки з довгими, чорними вусами, лискучою зброєю та в сірому однострою, яких ми бачили на образках, що їх наш сільський крамар продавав по чотири ґрейцарі аркуш. А знаю, що і мені вже тоді в серці зродилося бажання, щоби і я був вояком і носив ясну зброю. Ох, то-то завидували би мені ровесники!

А дід далі говорив:

— Легко вам, діти, легко вам, маєте все, чого душа забажає. Як я був малий, було інакше. Небаром після того, як французи забралися і скінчилася та страшна війна, що тяглася кілька літ, настали голодні роки, страшні для бідних людей. Дощ ішов без перестанку, земля не зародила, а люди голодні — нема хліба. Гроші ще були в декого, та що гроші, коли не мають ніякої вартости, коли годі за них щонебудь купити. Люди жили самою юшкою, їли корінці і ріжну хопту, а багато гинуло з голоду. Страшне булоб, колиб Господь Бог вкінці не змилосердився над нещасними, зіслав теплого сонця і земля зародила!

Таке говорив дідусь, а ми слухали та не відступали від нього. Мама не мала тепер багато клопоту з нами.

Скорше ніж ми й подумали, прийшов день Всіх Святих. Вся природа була якась сумна. Перший сніг лише трохи припорошив землю, на деревах і на стріхах уже його не було — сонце його зїло. Було хмарно, холодно та наче якась мряка налягла на землю. Дзвони сумно дзвонили, люди спішил на цвинтар.

І дідусь пішов на цвинтар, там спочивала його дружина, моя бабуня. Вже більше літ тому прийшла й бабуся з дідом до нас, та недуга зломила її, положилася до ліжка й небаром понесли її туди, куди понесуть кожного скорше чи пізніше. Я ледви пригадую собі це.

Дідусь і мене забрав зо собою на цвинтар.

Бачив я пізніше багато більших і гарніших цвинтарів, та мені цей у рідному селі наймиліший. Простягався вдолі від церкви попід горб, а при вході берегли його дві велетезні липи, що розсипали пахуче цвіття на гроби тих, що вже давно там спочивали. Хрести стояли один поруч одного, малі, великі, деревляні, залізні й камяні. По містах буває деревляних менше, та звичайно біля такого хреста більше спочування, ніж біля камяного.

На цвинтарі життя. Біля великого хреста посередині цвинтаря горіло багато малих і більших свічок, а гроби були також освічені.

Куди люди ходили, не стало і снігу, довкола гробів видно було лише чорну землю. Люди поклали на гроби та на хрести вінці з моху та з останніх осінніх цвітів. Прийшов і я з дідусем до бабусиного гробу. Мама вже була тут і спорядила гарно гріб. Довкола горіло щось дванацять свічок, на залізному хресті був зелений вінець, а ввесь гріб прибраний довкола штучними цвітами.

Я здивувався, як глянув на маму. Була поважна й сумна. Лице її було червоне й нічого не сказала, як ми надійшли. Дідо скинув капелюх і стояв тут тихо та спокійно. Очі його гляділи непорушно на гріб, уста ворушилися, а вітер грався його рідким сивим волоссям.

Мені зробилося якось дивно на серці. Тишина царила всю-

•З ДНЯ•

ПРЯМУВАТИ ДО КРАЩОГО.

До нашої редакції наспів лист з відділу пропаганди навчання дорослих „Доблю Пі Ей". У цьому листі говориться, що при 43 Овк стріт у Ню Йорку приймають у годинах між 9 рано, до 5 попол. людей на науку ріжного ремесла і професії. Учать такі фахи: кравецтва, роблення цукорків, ресторанного куховарства, косметичної хемії, автомобільної механіки, культури краси, орудування телефонічної зворотниці; а також приготовляють до іспитів для державної і муніципальної служби. Приймають на науку всіх, понад 17 років життя, цілком безплатно.

ЦЕ ДОБРА НАГОДА.

Ледви, чи колинебудь у житті люди мали такі нагоди вивчувати ремесла, чи професії, як тепер. Згадатиб старий край, де навіть за вивчення на шевця-полатайка треба було платити, або відробляти роками. В Америці ще недавно також не було так легко вивчити даром ремесла. Були школи, правда, але за них треба було добре платити.

Нині є школи, що дають науку цілком даром. А чи багато наших людей користають з нагоди? Здається, що ні. Наших людей, а почасті й інших, в теперішню пору найшла якась резигнація, зневірення до всього й брак віри, чи з цеї науки щонебудь колись вийде.

ПРИЧИНА — БЕЗРОБІТТЯ.

Причиною цього загального пригноблення, за яким наступає брак охоти чогонебудь учитись, є те, що нині є безробіття і багато фахових робітників, хоч знають свою роботу, не можуть дістати праці. Пощо мені вивчувати фах, коли ті, що вже його тепер знають, ходять без роботи?" — заключує нині молодий і старший чоловік.

Таке зневірене міркування не є оправдане. Бо на світі фахівців все треба буде. Без огляду на те, яка буде система, всюди треба буде кравців, механіків, кухарів, чи канцелярійних урядовців. Також без огляду на систему (як це наївно переконує нас навіть те, що ми бачимо в Советах), добрий фахман всюди дістане більшу нагоду за свою працю, а нефаховий усе буде „задніх пасти".

ТРЕБА БУТИ ГОТОВИМ ДЛЯ НАГОДИ.

Каже англійська приповідка: „нагода тільки раз стукає до дверей; будь приготований до неї". Фахман, який добре знає своє діло, скоріше чи пізніше таки мусить дістати нагоду станути десь на працю. Знаючи своє діло, він відразу вросте в свою посаду і не лише, що його не відправлять, але вважатимуть його „добрим додатком" до даного підприємства. Ступнево будуть підносити йому платню. Нефахман, навіть коли дістане нагоду праці, то лише на короткий час: при найближчій нагоді його відправлять і він знов буде шлятися по вулиці.

Крім того добрий фахман має нагоду відкрити свій власний бізнес. А своєю солідною і фаховою роботою він таки розсуне собі ліктями місце навіть серед дошкульної конкуренції й уросте в економічне життя, як тревала ростина.

НЕ МРІЯТИ, ТІЛЬКИ БОРОТИСЬ.

З цеї нагоди, яку дають нині фахові школи „Доблю Пі Ей", повинні всі з поспіхом користати. Бо самим мріянням ніколи ніхто нічого не добився. Час минає скоро. Деколи рік, чи два видаються, як безличезний шмат часу. А проте вони проходять, мов батогом тріснув. Якби два роки тому даний чоловік, чи жінка, були розпочали якусь науку, тепер кінчалиб її й булиб узброєні до боротьби в житті новою наукою, що є найпевнішою і найуспішнішою зброєю з усього.

ОБСТАВИНИ ЗМІНЯЮТЬСЯ БЕЗПОВОРОТНО.

Перешкодою в користуванні з таких нагод, як та, що подана вище, є нераз і те, що деякі люди, що памятають кращі часи, далі переконані, що ті часи вернуться назад і усе буде по старому. Був колись час, що навіть нефахових людей тягнули фабрики на працю і навіть добре платили. А з краю був час, коли студент з двома, чи трьома роками університету вже мав запевнену добру державну посаду.

Ці часи проминули безповоротно. Не треба про них мріяти, тільки треба оглядатись довкруги, пізнавати зміни і пристосовлятись до них. Нині треба знати фах, треба бути майстром у своїм ділі. Лише фахман може нині здобути собі належне місце й запевнити собі пристойний рівень життя. Люди нефахові ніде не загріють місця і ніколи не дібються сталої, добре платної посади.

З РУХУ ПО ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗУ.

ВАЛІНГФОРД, КОНН.

Кампанія в часі літньої пори.

Кампанія за приєднування нових членів для У. Н. Союзу здається в літню пору трохи притихла, бо декотрі відділи і їх члени є такого переконання, що літо є виключно на те, щоб десь бездільно в холодочку полежати.

Та думають так не всі. Є такі, які власне літо використовують до ще завзятішої праці. До таких відділів належить у першу чергу 277 відділ, який постановив був цього ювилейного для У. Н. Союзу року здобути нових 45 членів і вже довершив цього, бо з кінцем липня ц. р. вже придбав 52 нових членів, даючи тим доказ, що з 20 відділів У. Н. С. в стейті Конетикот він стоїть далі на першім місці. Другим з черги є відділ 390, котрий постановив, що мусить приєднати 45 членів і я певний, що вже в короткому часі довершить свого.

На особливу увагу в нашім стейті заслугує одинокий у нашім стейті молодечий відділ У. Н. С., ч. 414. Молодь цього відділу взялась енергійно до праці і постановила приєднати також 45 нових членів. Є вже познаки їхньої роботи, бо під кінець липня відділ уже приєднав 25 нових членів.

А. Маланчук,
окружний організатор У.Н.С.

НАША ДЕМОКРАТИЧНА ВІРА

Написав: Г. Е. Фосдик.

(Заввага: Д-р Фосдик це один з найбільш ліберальних духовників в Америці. Він є проповідником у Риверсайд Чорч у Ню Йорку і професором практичної теольогії в Юніон Теолоджикол Семинері. Він також є автором багатьох книжок. Стаття д-ра Фосдика це шеста з черги статтей про демократію, які пишуть для Чужомовного Інформаційного Бюра визначні тут і за кордоном роджені американці. За висловлені в статтях погляди відповідають самі автори).

Ми недоцінювали демократії; думали, що це наші батьки її створили й нам передали, а ми приняли. Тепер показується, що як ми хочемо зберегти демократію, то насамперед мусимо віднайти ті творчі й духові чинники, при помочі яких вона повстала. Перша лінія демократичної оборони є не проти зовнішнього ворога, а проти внутрішнього, бо ми стратили ті думки і якості, якими кожна генерація відроджує демократію.

Демократії не можна одідичувати. Вона мусить перероджуватися в кожній генерації. Існування демократії залежить від якости особистого характеру, від розумного вживання свободи, від обєктивного підходу до складних питань, над якими дебатують у державі, від відданости праці для добра громади і, остаточно, від охоти добровільного виконування обовязків, які демократія на людину накладає. Демократія числить на якість характерів, а дух її мусить перероджуватися в кожній генерації. Як цього не буде, то демократія підупадатиме.

Треба знати, що демократія основується на взаємнім довірю людей. Серцем демократії є не так політичний процес, як віра в цінність людського характеру. Ніде так добре не видно ріжниці між диктатурою і демократією, як тут. Перш за все диктатура говорить, що люди існують для держави, а демократія каже, що держава існує для людей. В диктаторських краях зганяють людей як овець, гіпнотизують їх масово пропагандою і лякають масовою опресією. Демократія вірить їм і уважає, що вони мають рішальний голос у державі. З цієї ріжниці між диктатурою і демократією видно, по котрій стороні стоїть дух і геній Христової науки. Молючися за овець своїх, Ісус сказав: „Це не є воля батька вашого... що одно з цих маленьких мусить згинути". А дальше сказав, що: „Сабат (день спочинку у жидів) є призначений для людей, а не люди для дня відпочинку".

Він цінив люблених Богом людей, як дітей божих, і через це клав основи не лише під нову релігію, але й під демократію західних держав. Бо наша демократія має два джерела: старогрецькі експерименти з области громадської влади і натиск Христової науки на особисті цінности людини.

Щоб лекше зрозуіти причину, чому саме диктатори ненавидять демократію, треба віддалитися від демократичного процесу і представити собі, що вперше його бачимо. Установім уряд для управи державою і навмисно призначім опозиційні партії і меншості для того, щоб вони його критикували й щоб робили обструкції. Для диктатора це виглядалоб і дивно і смішно. Але на ділі за цим власне є схована демократична віра, яка говорить, що над урядом є ще вища, невидима сила. Вона каже людям: Ви не є невільниками свого уряду; думайте самі за себе, а як треба, то ріжніться з ним і критикуйте його; крім вашого уряду є ще вища сила, до якої треба бути льояльними і вірними. Теорія опозиційних партій у демократичній формі правління є, так би мовити, підтвердженням, що перше треба слухати Бога, а потім чоловіка.

Наша увага є тепер звернена в сторону зовнішніх ворогів демократії — диктаторів, які грозять війною. Це факт, що лише дурень може його легковажити. Одначе більш небезпечний ворог демократії захований у нутрі. Ним є та нервівність між людьми, яка підриває настрій братерства, вбиває льояльність, в области економії ділить нас на кляси і цим робить правдиву демократію неможливою. Ми, як християни і віруючі в демократію громадяни, мусимо остаточно освідомити собі, що без демократії економічної не може бути й доброї демократії політичної.

Ніхто не заперечить, що велику частину населення треба контролювати. Цього факту ніяка сентиментальність не закриє. Для того, щоб у суспільстві панував лад і щоби була дисципліна, то на це треба й мусить бути контроля. Контролювати можна двома способами: силою ззовні і добровільно, відповідальною громадською відданістю й характером із середини. Першою методою контролі послуговуються диктатори, бо від цього залежить їх існування. В демократичних краях контролю переводить саме громадянство не силою, а при помочі громадської відповідальности, вирозуміння й характерности. Де пануе перша метода, там нема місця для другої.

Ми часто говоримо, що свобода це вислід демократії, але не треба забувати, що в незрівнянім, малоінтелігентнім, невідповідальнім і безхарактернім суспільстві та сама свобода може бути проклятям. Культивуймо добрі характери, виробляймо громадську відповідальність. Треба працювати для здійснення загальної рівности і братерства, бо від цього залежить доля всього людства. Памятаймо, що над усіми людськими установами найвищою інстанцією є Бог.

ди, то тут, то там чути було лише притишений плач. Свічки палахкотіли скоро, холодний вітер дув ними, було студено.

Коли я бачив, як мама й дідусь моляться, мимоволі перехрестився і молився довго — що не знаю, певно всі молитви, які знав. Оставались ми на цвинтарі довго, так, що я вже й почав мерзнути, а дідусь усе ще стояв із відкритою головою, мати держала зложені руки.

Вкінці ми відійшли...

На землю вже падав сумерк, мряка ставала чимраз густіша, свічки світили все ясніше, а вітер грався їх полумям. Ми мовчки відійшли з цвинтаря.

Ми пішли до церкви. Я здивувався, що вона була повнісінька в таку пору.

Я й дід сіли в лавку. Дід молився. Там при хресті світилося багато-багато свічечок, кидали світло на старі, почорнілі статуї святих, що виглядали мені якось таємничо. Чути було шепіт молитви, то тут то там притишений плач.

Я глянув на дідуся. Лице його було поважне, уста все ще ворушилися, очі втупив у хрест.

Ми вернулися до дому. Дідусь, як і що року, остався в нас іще кілька днів. Та скоро прийшов день розстання. Тяжко приходилося нам розлучатися з ним.

— Коли знову прийдете? Прийдіть скоро! — кликали ми, діти, та хапалися його спрацьованих рук і дивилися в його милі, добрі очі. А він відійшов.

Кілька днів було нам пусто й порожно в хаті, недоставало нам дідуся. Вкінці ми привикли та потішували себе, що дідусь знову прийде. І приходив іще кілька разів і огрівав нас своєю любовю.

Прийшла знову осінь, став знову падати сніг, ми знову ждали діда, а діда не було. І не було його вже більше ніколи...

На Всіх Святих я знову пішов на цвинтар, а мама моя була тоді ще сумніша. Плакала голосно. Я був уже більший, то зрозумів її жаль. Я також плакав тоді, як згадав мого доброго дідуся, якого вже більше не було між живими.

З хорватської мови переклав М. Н.

ЧЕРЕП ГАЙДНА.

В неділю, 28. травня, минуло 130 років від дня смерти Йозефа Гайдна, славного німецького композитора, до речі словацького походження (1732—1809), автора австрійського гимну.

Гайдн помер у Мадярщині, в замку Кісмартон, що його тепер перемінили в музей його імени. Між багатьома виставленими тут рукописами є, між іншим, оригінал гимну „Дойчлянд, Дойчлянд ібер аллес", що його створив Гайдн для австрійського імператора. Музика лишилася без змін, але перші слова гимну були інші: „Боже втримай, Боже збережи нашого цісаря". Німці змінили їх згодом. Гайдн спочиває в склепі церкви Кісмартона. Але його череп чомусь то в свойому часі перевезено до Відня, де він був поверх 100 років. Тепер, рішенням німецького уряду, череп буде приставлений, до обезголовленого кістяка Гайдна.

ЧОМУ ЯБЛУКО ПОМАГАЄ?

„Іж по яблуку що дня, то обійдешся без лікаря", каже англійська приповідка. І справді люди, що їдять що дня яблука, звичайно здорові. А чому? Яблуко має в собі таку речовину, — пектиною по вченому називається — що скріплює і шлунок і кишки. Коли є болячки та поранення на кишках, від пектини яблука вони гояться.

САНКИ ІЗ ЗАМОРОЖЕНОЇ РИБИ.

На далекій півночи Канади так зимно, що й дерево там не росте. Часто не мають ескімоси дерева й на санки. Тож заморожують риби, завивають їх у гладку шкіру з моржа, загинають при кінцях і коли шкірки замерзнуть, то санчата готові. Такими санками можуть ескімоси послугуватися цілу зиму. А зима в них дуже довга.

МАЛИЙ ПЛИВАК, АЛЕ ДОБРИЙ.

Соні Ковл, 6-літній хлопчина, переплив оноді ріку Місісіпі коло Едварсвилу, в стейті Ілінойс, де ріка має півтори милі ширини, за 19 хвилин.

ВПЛИВ ПОЖИВИ НА ЛЮДИНУ

(З дослідів Індійського Медичного Товариства).

Індійське Медичне Товариство перевело за останні тижні низку цікавих дослідів, що вказують, як дуже впливає відживлювання на будову, зріст і вигляд людини. Кілька дослідників цього Т-ва вже перед роками були тієї гадки, що ріжниці між індійськими племенами залежать від способу їх відживлювання. Прикладом послужили тут північні, індійські раси. Люди племени сікхів, високі 1.80 м., сильні та здорові, були великим противенством до малих людей з Мадрасу. Оба племени жили в однакових умовинах. Одначе в Мадрасі їли індіяни рис, сушену рибу, наприку і багато всілякого коріння. Зате сікси пили що дня квасне молоко, їли хліб, печений з розтертих зерен, мало мяса, але багато городовини. Порівняння їх дало причину до висновку, що пожива впливає на вигляд людини.

Досліди на щурах.

В тому напрямі зроблено досліди і на щурах. Дванацять білих щурів позамикано до ріжних кліток і годовано ріжними стравами. „Англійський щур" діставав: білий хліб, шинку, варене волове мясо, баранину, рибу городовину і чай. „Французького щура" годовано спеченою печенею та багатьома сосами. „Японський щур" заїдав рибу і риж, а декоїли також і морські раки. Також „щурі з Мадрасу" і „сікс-щурі" діставали подібну дієту. І ось дійшли до важного відкриття. „Англійський щур" був грубий, широкий і круглий. Шкіра в нього була шорстка, а шерсть груба. Щур мав живий темперамент. Коли було покласти до клітки пилець, він кидався та кусав. „Французький щур" був малий і тонкий. Шерсть мав дуже мягку і делікатну. Був також „нервовий" як деякі французькі пані. Малий, але живий з деякою дозою енергії був „японський щур". Щур сіксів був такий великий, як англійський, тільки мав мякшу шерсть та був тихий. Щур з Мадрасу не був більший від миші. Він був здоровий, але зле розвинений. Ніхто не подумав би, що всі ці щурі з одного роду.

Трагедія з зубами.

У Гаваї їли люди багато тамошньої городовини. Їх зуби були білі та здорові. Але одного разу приїхали американці і привезли з собою муку та цукор. Вже по кількох роках захворіли всі тубільці на поважну недугу зубів. Щойно при енергійній дієті можна було її сусунути.

Порошок на ріст.

Японський Королівський Інститут прийшов до висновку, що японцям бракує в поживі важних солей, і передовсім вітамін А і Б. Солі і вітаміни з порошку давали їсти дітям. Вже по чотирох роках показалося, що ці діти пересічно на 10 фунтів тяжчі від своїх ровесників. Також діти, годовані солями і вітамінами, були на 5—10 цм. вищі.

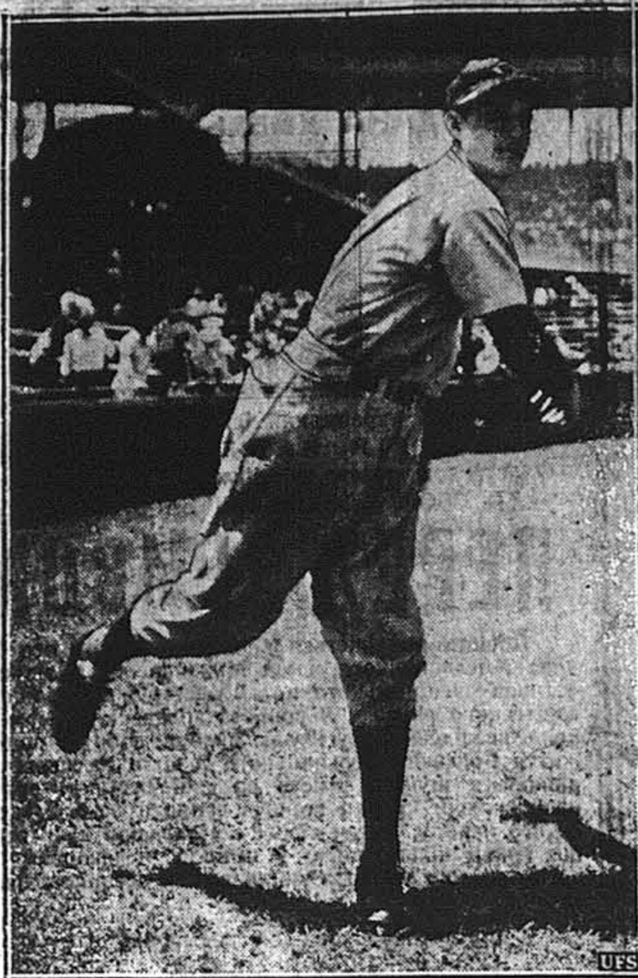
Причина недуги в Сінді.

Індійське Медичне Товариство запримітило, що на 12,000 мешканців із Сінду половина терпить на якусь страшну недугу. Тоді масово почали їх відживлювати і недуга уступила. В багатьох випадках помогла що дня склянка молока. Сьогодні загально відомо, що сильна будова нового покоління залежить не тільки від повітря і руху, але також від умілого добору поживи.

Ю. К—ш.

ЧИМ НІПОНЦІ ПЕРЕВИЩАЮТЬ КИТАЙЦІВ?

Як відомо, китайців на світі вшестеро більше як ніпонців (японців), а всеж таки у війні ніпонці перемагають китайців. Чим же ніпонці перевищають китайців? Тим, що ліпше вишколені та ліпше узброєні. Та дійсна сила ніпонців у Китаю в тім, що вони мають багато воєнних літаків, а китайці дуже мало. А відомо, літаки тепер — то очі армії. А крім того з літаків ніпонці нищать китайців, а головно їх склади зброї та поживи й інших припасів. От 180 тисяч ніпонців у поході на Ганков перемогли один міліон невишколеного та лихо узброєного китайського війська. Та армія юрбу перемогла.

„ЧАРОДІЇ ЧЕРВОНИХ".

Вилйем Генрі „Бокі" Волтерс, визначний грач „Синсенатських Червоних", що недавно добув 15 перемог супроти лише 6 невдач.

МАКЕДОНІЯ, КРАЇНА-МУЧЕНИЦЯ

На другий день, після італійського „скоку" на Албанію, в сербській пресі появилися натяки, більше й менше прозорі, що це рішення Риму було першою точкою італійсько-югославського пляну; виконання дальших його точок загальмували відомі „гарантійні" деклямації французького й англійського уряду. Французька преса публікувала просто фантастичні історії про цей таємний плян. Напр., що його узгіднили й добрили міністр Чіяно й премієр Стоядіновіч при нагоді одного „дипльоматичного" полювання. Реалізація цього пляну мала основно змінити політичне обличчя балканського півострова. Між іншим за уступки в користь Італії та мовчаливу згоду на окупацію Албанії — Югославія малаб відібрати від Греції частину Македонії. Ці здогади ще жвавіше пішли в рух підчас недавньої візити югославського князя-регента Павла в Італії.

Варто приглянутися обектові здогадних торгів.

Батьківщина великого Олександра, Кирила й Методія.

Македонія є споконвіку вельми вразливим місцем цілого балканського півострова, вогнищем, з якого вряди-годи скачуть зовсім несподівані іскри. Її первісне населення ілліро-тракійського пня, що дало світові Олександра Великого, розплилося 12—14 століть тому у словянському морі. Нова раса македонців, словянська по мові й культурі, дала Словянщині її великих апостолів та вчителів, святих Кирила й Методія.

Мова нинішніх македонців — болгарська як і культура; політичні змагання й традиції також тісно звязані з Болгарією. У геройчній кількасотлітній боротьбі болгарської нації за свободу визначилася славно й ціла плеяда македонських борців.

Македонія займає 65,000 кв. км. простору — є отже трохи менша від передвоєнної Галичини. Має добрі природні границі — гірські ланцюги від півночі, заходу й сходу, море від півдня, чудовий клімат, урожайну землю та обильні природні багатства; є отже вповні самовистарчальною одиницею.

Епопея мучеництва.

Раєм Балкану моглаб бути Македонія; та власне тому, що вона з природи багата й приманлива, судилось їй бути країною-мученицею, вічною жертвою зазіхань сусідів та вічним обектом торгів між ними.

Не зважаючи на геройчний спротив македонців у кривавих війнах та повстаннях, Македонія завжди була під владою котрогось сусіда, — котрий у дану добу був сильніший, як інші. Майже тисячу років тривало панування Візантії, опісля прийшло панування Туреччини; у висліді балканської і світової війни прийшов поділ Македонії між Югославію й Грецію. Обі ведуть у Македонії одну політику: винародовлювання македонців та нищення їх добробуту.

Ще за турецьких часів, у 1893 р. македонські патріоти оснували „Внутрішню Македонську Революційну Організацію" („ІМРО"), розуміється тайну. Вона скоро стала державою в державі, керівним осередком політичного життя країни. Своєрідньою екзекутивою І.М.Р.О. були групи очайдухів-терористів, що своїми замахами кидали пострах на турецьку адміністрацію; боротьба з ними була вельми трудна, бо для бойовиків ІМРО кожна хата в Македонії була захистом, а часто й твердинею.

В 1912. р. прийшла велика нагода, від століть вичікувана. Проти турецького гнобителя виступив збройно союз балканських держав — Болгарія, Сербія, Греція, Чорногора — піддержуваний могутньою Росією. Усі македонці станули на бік союзників, ведені вірою здобути собі свободу, щонайменше у формі автономії. І всі важко розчарувалися: по перемозі над Туреччиною доля Македонії ще погіршилася; союзники поділили Македонію між себе, причому найменша пайка дісталася Болгарії, а куди більше загарбали Сербія й Греція.

Словянське братерство.

Серби відразу повели в своїй частині Македонії політику систематичного нищення всього, що болгарське. Македонці відповіли відновою діяльности ІМРО. Від осени 1912. до осени 1915. ішла в Македонії партизанська війна, звана „бродженням чат"; ці чати — це були невеликі відділи, по кількадесять „комітаджів" і вони заподіяли сербській адміністрації чимало втрат та шкід.

Під кінець 1915. р. Болгарія, що приступила до війни в союзі з осередніми державами, визволила цілу сербську Македонію. Та нещасливий для Болгарії, як і для її союзниць вислід війни знову припечатав долю Македонії. Не зважаючи на славетні точки Вилсона та всупереч добрій волі англійського уряду, Македонія не одержала навіть найменших гарантій своїх національних прав; старі границі з 1915. р., що розшматували живе тіло Македонії, розуміється, відновлено.

Під найгірший утиск попала знов та частина, що належала до Сербії, а по війні була „ревіндикована" Югославією. Югославська влада ввела там режим постійного стану облоги, який триває й до сьогодні. Позамикано болгарські школи й навіть церкви, введено примус зміняти болгарські назвища на сербські (з „ов" на „іч"). Проводжено ті „реформи" методами такого терору, що в висліді, за час від 1920. р. до нині лягло трупом сто тисяч македонців.

Відродження й вигляди.

Македонці пробували відповідати терористичною акцією відновленої ІМРО, але такі відрухи кінчалися щораз лютішими розправами адміністрації над населенням цілих сіл та околиць. Аж врешті після замирення між Югославією й Болгарією кілька років тому полекшала й доля македонців. В обличчі важких зовнішніх загроз для всіх держав і народів Балкану нарозумилися врешті й сербська адміністрація в Македонії, що ще ніяка держава не виграла війни „на ножі" з власними громадянами. Нарозумилася — та це не так далеко, щоб македонці могли собі хвалити своє теперішнє положення.

Це є злидні словянського братерства: „менший брат" мусить ждати, аж на якесь лихо „більшого брата" — як на свою велику шансу. Є щось моторошне й примарне в жорстокості, з якою ведуться розправи між тими словянськими народами. Це жорстокість гірша, як навіть монгольська, бо політично безглузда й безвиглядна.

Тимбільше приходиться радіти всім приятелям сербської нації й Югославії — а таких приятелів, особливо між українцями, багато — на вид всетаки нового внутрішнього курсу в Югославії.

Добрий годинник.

— Як ви знаєте, в котрій годині ваш чоловік вертається з коршми, коли не маєте годинника?

— Перед північчю він іде, тримаючися стіни, а по півночі звичайно приходить рачки.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

АСТОРІЯ, Л. АЙ.

З хрестин на народню ціль.

Дня 25 червня ц. р. громадяни Дячуки хрестили в домівці місцевого У. Д. Клюбу свою першу донечку. Дали їй два ймення: Маріянна й Олександра. З тої нагоди вони запросили на хрестини чимало місцевих і позамісцевих громадян, так, що ці хрестини зо звичайного собі фамілійного свята обернулись у великий бенкет. Було чимало страв на столох і не бракувало, як то кажуть у краю, „принуки".

Бо гром. А. Дячук є добре відомий у нашій громаді. Він є нашим місцевим адвокатом, а також членом У. Н. Союзу й загалом бере чинну участь у нашім громадськім житті. Не диво, що на хрестини прибуло чимало позамісцевих видних гостей.

Не обійшлось без промов. Говорив наперед п. О. Ревюк, редактор „Свободи", далі Р. Слободян, фін. секретар У. Н. Союзу, тесть п. Дячука, П. Борис, а накінець щасливий та гордий батько хрещениці, А. Дячук.

Забава була гарна. А випала вона тим краще, що гості, забавляючись, не забули і про потреби рідного краю. На заклик п. Р. Слободяна зібрано на визвольну боротьбу $32.15. Зложили: І. Зазуляк $5; по $2: Р. Слободян, п. Палажій, П. Борис, Табашко; по $1: М. Борис, Ю. Кузів, Оля Ляхович, А. Г. Дячук, Анна Дячук, О. Ревюк, І. Врубель, Г. Василик, Е. Кривен, М. Ґалан, п. Ганька, п. Іванич, В. Череватюк, І. Сидор, М. Левицький, п. Габрилович, С. Аданс, П. Густон; $1.15 дрібними.

Михайло Беля.

ЖИТТЄДАТНА ВАРТІСТЬ ЧАСНИКУ.

Досвід доказав, що колиб людина, наприклад, довгий час їла тільки мясо і хліб, то моглаб мати і подостатком сили до праці і поживи на зріст, але втратилаб відпорність проти недуг. Та коли почне їсти й трохи городини, зеленини, або пити молоко, то знову стане відпорною проти недуг. Показується, що городина й набіл мають у собі життєдатну силу. Вчені кажуть, що в зеленині, набілі, яйцях і молоці знаходяться життєдатні речовини, чи то вітаміни або живлини. І власне часник має в собі подостатком вітамінів Б і С і трохи А. А ще колиб помастив собі чоловік грінку хліба маслом, що має і вітамін Д, то дістане всі вітаміни, що потрібні для вдержання здоровля.

Штучні зуби.

Стрічаються два дентистичні техніки.

— Я зробив п. К. штучні зуби й тепер жалую цього.

— Чому?

— Бо коли лише пригадаю йому, що треба за них заплатити, скреготче на мене моїми власними зубами.

Ріжниця.

— Чому ви без гумору?

— Моїй жінці недавно впала муха в око. Пішла до окуліста й ця історія коштувала мене $10.

— Потіште себе, це ще не таке страшне. Моїй жінці впав в око весняний плащ. Пішла до крамниці й ця історія коштувала мене $50.

—o—

Наші діти.

— Петрусю, чи вчитель запримітив, що я помагаю тобі писати домашні вправи?

— Не знаю, мамо.

— Щож він говорить?

— Що з кожним днем стаюся щораз дурніший.

ТАРЗАН І СЛОНОЛЮДИ

(43)

„Ти цілком певно згинеш, коли далі будеш залишатись тут у силі Томоса", почав далі Гемон. „Я прийшов, щоб тебе якось урятувати, але признаюсь, не маю пляну, як це зробити". По хвилині надуми він продовжав: „Нині вночі мій приятель буде вартувати, але колиб ти втік, йому грозить смерть".

„Я не бачу іншого виходу, як лише ждати сумного кінця", відповів Тарзан. „А також ти мусиш чимскоріше звідтіль утікати, щоб тебе тут хто не побачив. Прощавай і дякую за спробу". А коли Гемон хотів відійти, Тарзан попросив його, щоб залишив йому свій кинджал. Гемон це радо виконав.

Після того Тарзан простягся на лаві і твердо заснув. Щойно вранці він пробудився. Відразу вернулась до нього память про вчорашнє. Надходив день, у якому йому зроблять кінець. Та це не був перший раз. Багато разів він виривався смерті в обіймів, може вдасться це йому й тепер. Він рішив боротись.

Сонце піднялось досить високо, а ніхто до нього не приходив. Аж передполуднем він почув людські кроки. Далі двері відкрились і увійшли вояки. Вони не мали з собою їжі, тому Тарзан знав, що вони приходять по нього. Один з вояків звелів Тарзанові збиратись і йти за ними.